

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym Pani dr Jolanty Pszczółkowskiej – Pawlik w dziedzinie sztuki w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne

Podstawowe dane osobowe recenzenta

prof. dr hab. Grzegorz Kurzyński

Dziedzina: sztuka

Dyscyplina: sztuki muzyczne

1

Zlecniodawca opinii

Rada Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie, pismo z dnia 1 grudnia 2020 r. oznaczone sygnaturą RDA/531/6/2020, dotyczące wyznaczenia komisji habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr Jolancie Pszczółkowskiej-Pawlik w dziedzinie sztuki w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne.

Podstawowe dane o Kandydacie

Pani dr Jolanta Pszczółkowska-Pawlik, urodzona _____, rozpoczęła studia pianistyczne we wrocławskiej Akademii Muzycznej w klasie fortepianu prof. Włodzimierza Obiadowicza, przerwane przez wprowadzenie stanu wojennego, zmuszającego Panią Jolantę Pszczółkowską do powrotu do swej rodzinnej Warszawy. Podjęła studia w klasie fortepianu prof. Barbary Hesse-Bukowskiej i kameralistyki prof. Krystyny Makowskiej-Ławrynowicz w Akademii Muzycznej im. F. Chopina w Warszawie, które ukończyła w 1988 roku, uzyskując tytuł magistra.

Od 1990 roku Habilitantka zatrudniona jest na Wydziale Wokalnym UMFC w Warszawie na etacie dydaktycznym (w chwili obecnej na stanowisku starszego wykładowcy), współpracując w przeszłości m.in. z takimi pedagogami jak prof. Urszula Trawińska-Moroz, prof. Jerzy Artysz, prof. Halina Słonicka czy prof. Jadwiga Rappe.

24 stycznia 2019 roku uchwałą Rady Wydziału Fortepianu, Klawesynu i Organów Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina uzyskała stopień doktora sztuki w dziedzinie sztuk muzycznych, dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka. Tytuł rozprawy doktorskiej: „Synteza poezji i muzyki na przykładzie *Ballad* Stanisława Moniuszki”.

Ocena osiągnięć artystycznych i dołączonego dzieła artystycznego (osiągnięcia naukowego)

Osiągnięcia Pani Jolanty Pszczółkowskiej-Pawlik należy rozpatrywać w szerszym kontekście jej działań, zarówno jako wykonawczynię jak również producentkę i animatorkę działalności artystycznej. Po roku 2010 większość aktywności koncertowej Pani Jolanty Pszczółkowskiej-Pawlik związana była z jej działaniami producenckimi – premierami kolejnych płyt, w których występuje jako wykonawca. Należy tu wymienić współpracę z tenorem Karolem Kozłowskim, zainicjowaną już w 2010 roku na koncercie „Pianiści Wydziału Wokalnego i ich goście” na UMFC w Warszawie, z którym wykonała 11 pieśni z cyklu F. Schuberta „Piękna młynarka” oraz monograficzny recital złożony z pieśni i arii W. A. Mozarta. Cykl Schuberta został później zarejestrowany w studio Koncertowym Polskiego Radia im. W. Lutosławskiego i zaprezentowany na bardzo wielu koncertach i recitalach w Polsce i za granicą (m.in. w Mińsku i Kownie). Również zarejestrowany i wydany w 2015 r. schubertowski cykl „Podróż zimowa” był prezentowany na wielu koncertach (m. in. w Bibliotece Polskiej w Paryżu).

Stanisław Moniuszko był jednak kompozytorem, który odcisnął najtrwalsze piętno na działalności zarówno artystycznej jak i producenckiej Habilitantki. Zwłaszcza rok 2019, będący rokiem jubileuszowym 200-lecia urodzin Moniuszki, umożliwił intensyfikację działań związanych z tym kompozytorem: nadanie imienia Stanisława Moniuszki Dworcowi Centralnemu w Warszawie, podczas którego Pani Jolanta Pszczółkowska-Pawlik była odpowiedzialna za część artystyczną tego wydarzenia, autorski *Festiwal Moniuszko na trakcie królewskim* (w którego pierwszej edycji, w ramach 7 koncertów, zaprezentowano ponad 100 moniuszkowskich pieśni, a podczas drugiej edycji (do czasu wybuchu pandemii) odbyły się dwa koncerty: „Moniuszko-Mickiewicz” i „Moniuszko – Fortepianowy”, liczne koncerty z repertuarem moniuszkowskim w ramach m.in. *56 Festiwalu Moniuszkowskiego w Kudowie*, *XI Festiwalu im. Jerzego Waldorffa w Radziejowicach*, *Festiwalu Muzyki Romantycznej w Skierniewicach*, *Narodowego Grania na dziedzińcu Pałacu Prezydenckiego*. Również warte odnotowania są zagraniczne działania Habilitantki związane w rocznicą moniuszkowską: udział w Międzynarodowej Konferencji „Stanisław Moniuszko a prominent citizen of Vilnius”, na którym pani J. Pszczółkowska wygłosiła referat „S. Moniuszko’s ballads for voice and piano, and lyric songs”. W 2019 roku wystąpiła również jako pianistka w Copernicus Center w Chicago na uroczystym koncercie z okazji Roku Moniuszkowskiego.

Od momentu uzyskaniu stopnia doktora sztuki w lutym 2019 r. do marca 2020 r. Pani Jolanta Pszczółkowska-Pawlik wystąpiła w 35 koncertach związanych z twórczością wokalną Stanisława Moniuszki. Dotyczyło to nie tylko realizacji partii fortepianu wykonywanych utworów, ale również prowadzenia koncertów i stworzenia ich koncepcji artystycznej.

Ocena dołączonego osiągnięcia artystycznego (naukowego)

Jak już uprzednio wspomniałem, działalność Pani Jolanty Pszczółkowskiej – Pawlik dotyczy trzech obszarów: wykonawstwa instrumentalnego, aktywności wydawniczej i producenckiej oraz szeroko pojętej rejestracji fonograficznej. Premierze płyt towarzyszą koncerty i audycje. Podstawą do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego jest zapis 24 pieśni Stanisława Moniuszki zawartych w albumie *Moniuszko – Pieśni vol. 3*, będącego częścią większego projektu, zainicjowanego w 2014 roku, związanego z szeroko

zakrojonym zamysłem dokonania nagrań liryki wokalne Stanisława Moniuszki. Poprzednie albumy wydane przez Panią Jolantę Pszczółkowską z pieśniami Moniuszki pojawiały się w latach 2014 i 2016, natomiast kilka miesięcy po pojawieniu się albumu *Moniuszko – Pieśni vol. 3* ukazała się płyta *Pieśni vol. 4: Ballady*.

Według autoreferatu głównym zamysłem decydującym o wyborze tytułów poszczególnych utworów do albumu *Moniuszko – Pieśni vol.3* były, używając słów autorki, „krótkie impresje o rozterkach uczuciowych dziewcząt i młodych kobiet; opowiadki o niestałości uczuć i zawodów miłosnych, rozgrywających się na tle pięknej przyrody”. Habilitantka zaprosiła do realizacji projektu Panią Karolinę Różę Kowalczyk i Panią Katarzynę Szymkowiak.

Wzorem utworów zawartych w cyklach pieśni Franciszka Schuberta Habilitantka, wybierając utwory dla swoich poszczególnych albumów, była również inspirowana przez następstwo obrazów, kolorów i nastrojów, które mogą stanowić konsekwentną podróż po różnych wymiarach moniuszkowskiej ekspresji.

Autoreferat, traktowany przez Habilitantkę jako „podsumowanie wielu aspektów jej działalności na niwie muzycznej”, zawiera również obszerną bibliografię związaną z twórczością Moniuszki, świadcząca o doskonałej znajomości Pani Jolanty Pszczółkowskiej problematyki związanej z liryką wokalną Stanisława Moniuszki oraz aneks, dostarczający źródłowe informacje o pieśniach prezentowanych w albumie.

Utwory zawarte na płycie *Moniuszko – Pieśni vol. 3*, stanowiącej dzieło artystyczne:

1. *Wiosna* słowa: Stefan Witwicki
2. *Do słowika* słowa: anonim
3. *Wędrowna ptaszyna* (dur) słowa: Jan Czeczot
4. *Wędrowna ptaszyna* (moll) słowa: Jan Czeczot
5. *Kukulka* słowa: Jan Czeczot
6. *Jaskółeczka* słowa: Wincenty Pol
7. *Czy powróci* słowa: Józef Ignacy Kraszewski
8. *Kwiatek* słowa: Antoni Kolankowski
9. *Na głowie ma kraśny wianek* - duet słowa: Adam Mickiewicz
10. *Niech się panie stroją w pasy* słowa: Julian Korsak
11. *Dalibógże* słowa: Józef Massalski
12. *Gdyby kto mnie kochał szczerze* słowa: Jan Chodźko
13. *Naprzód ciebie wspomina* – duettino słowa: Adam Mickiewicz
14. *Pieśń Marii* słowa: Stanisław Syrokomla
15. *Cztery pory roku* słowa: Miron (Aleksander Michaux)
16. *Co to za kwiatek* słowa: Jan Czeczot
17. *Polna różyczka* słowa: Józef Grajner wg Goethego
18. *Kotek* słowa: Józef Korzeniowski
19. *Słowiczek* słowa: Jan Czeczot
20. *Dary* słowa: Wincenty Pol
21. *Przepióreczka* słowa: Władysław Syrokomla
22. *Pierwsze wrażenie* – duet słowa: Ludwik de Perthes
23. *Księżę Magnus i Trolla* Ballada szwedzka; słowa: anonim, przekład: Lucjan Siemieński
24. *Dąbrowa* słowa: Jan Czeczot

„Muzyka jako przeniesienie słowa w nowy wymiar” – ideę przyświecająca Moniuszce w całej jego karierze kompozytorskiej – można w pełni odczuwać w prezentowanych tu utworach. Zestaw pieśni prezentowanych na płycie nie jest przypadkowy – wręcz

przeciwnie, głęboko przemyślany, wynikający z przeanalizowania poszczególnych tekstów wybitnych poetów współczesnych Moniuszce. Wybór utworów opowiadających o pierwszych rodzących się uczuciach, pięknie przyrody jest bardzo interesujący, podobnie jak nieprzypadkowy i jakże trafny wybór wokalistów: Karoliny Róży Kowalczyk (sopran) i Katarzyny Szymkowiak (mezzosopran): ich młodość i emocjonalność bliska jest tematyce tekstów pieśni, utwory wykonywane są w sposób żywy, swobodny i sugestywny. Słysząc w ich wykonaniach pewną wspomnianą w autoreferacie Habilitantki „zmianę warty pokoleniowej w interpretacji Moniuszki”. Trzy duety w prezentowanej płycie „Na głowie ma kraśny wianek” do słynnych słów Adama Mickiewicza z *Dziadów*, „Naprzód ciebie wspomina” i „Pierwsze wrażenie” stanowią swego rodzaju „perełki”, których odbiór daje prawdziwą satysfakcję.

Partie fortepianu w prezentowanych pieśniach nie są w sferze technicznej „karkołomne” i nie tak ekspansywne jak w moniuszkowskich *Balladach*, a trudności techniczne nie stanowią pierwszoplanowego wyzwania, pod żadnym jednak pozorem nie ograniczają się do prostego akompaniamentu. Wymagają subtelności, szlachetności, właściwego odniesienia się do tekstów; w tych wymiarach Pani Jolanta Pszczółkowska-Pawlik sprawdza się doskonale. Muzyka w zależności od tekstu może być liryczna, dramatyczna, dzika, ale wierne przekazanie zawartości każdego utworu i zawarte w nim piękno jest wartością nadrzędną i stanowi bazę dla szczerego i bardzo osobistego podejścia do ukazania go w interpretacjach pianisty, co w wydaniu Habilitantki jest absolutnie dostrzegalne.

Działalność wydawnicza i producencka

Działalność wydawnicza i producencka jest obecnie jednym z głównych obszarów działalności Pani Jolanty Pszczółkowskiej-Pawlik. W jego ramach podstawowym nurtem wydaje się być nagrywanie i edycja kolejnych płyt, w której nurt klasyczny (obok jazzowego) zdaje się odgrywać bardzo istotną rolę. W ramach tegoż nurtu koncepcja prezentowania romantycznej liryki wokalne wydaje się być dominującą. Świadczą o tym dwa cykle F. Schuberta: *Die schöne Müllerin* oraz *Winterreise*, nagrane w latach 2012 i 2015 przez Karola Kozłowskiego (tenor) i Jolantę Pszczółkowską-Pawlik (fortepian). Tematyka romantycznej liryki wokalne jest również prezentowana przez cztery płyty nagrane w latach 2014-2019, zawierające pieśni Stanisława Moniuszki. Jak pisze Habilitantka w swoim autoreferacie, koncepcja wyboru odpowiednich utworów z przebogatej spuścizny kompozytora i ich tematyczne ukierunkowanie stanowiło istotny problem. Płyta *Moniuszko – Pieśni vol.1* jest tematycznie związana z motywem wody, czarów i zjawisk nadprzyrodzonych; tematyka następnej płyty *Moniuszko – Pieśni vol. 2* wynikała raczej z możliwości wyboru ze spuścizny kompozytorskiej pieśni przeznaczonych na głos basowy, w tym wypadku Michała Dembińskiego. Płyta następna – *Moniuszko – pieśni vol. 3*, stanowiąca w niniejszym przewodzie tzw. dzieło artystyczne i podstawę do ubiegania się o habilitację, została omówiona już uprzednio – dotyczyła „rozterek uczuciowych dziewcząt i młodych kobiet”. Tematyka kolejnej płyty *Moniuszko – Pieśni vol.4* została zdeterminowana formą ballady, zawiera bowiem komplet 7 *Ballad*. Wszystkich nagrań dokonano w Studio Koncertowym Polskiego Radia im. W. Lutosławskiego.

Niemniej interesujący jest nurt jazzowy działalności producenckiej Jolanty Pszczółkowskiej-Pawlik i jest równie bogaty, a może nawet bogatszy od nurtu klasycznego. Dotyczy edycji 9 płyt związanych z twórczością męża Pani Jolanty Pszczółkowskiej-Pawlik – Włodka Pawlika, znanego pianisty jazzowego, kompozytora i wydawcy: *Grand Piano*,

Struny na ziemi, Night in Calisia, Włodek Pawlik: Kolędy Polskie, America (warto wspomnieć o związanych z tym albumem koncertach w legendarnym klubie jazzowym Blue Note w Nowym Jorku i premierze koncertowej w Filharmonii Narodowej w Warszawie), *4 Works 4 Orchestra, Songs Without Words, Pawlik/Moniuszko-Polish Jazz* (koncerty m.in. w Copernicus Center w Chicago i Ratuszu w Wilnie), *Jan Pawel II Tryptyk Rzymski*. Należałoby wspomnieć również w wydaniu dwóch płyt syna habilitantki Łukasza Pawlika – kompozytora, pianisty, wiolonczelisty i producenta: *Lonely Journey* (2016) i *Long Distance Connection* (2019).

Owoce działalności producenckiej habilitantki były liczne nagrody za działalność wydawniczą i artystyczną. Najważniejszymi są bez wątpienia Grammy Award za płytę *Night in Calisia* (2014) i *Perła Honorowa w dziedzinie Kultury* (ze szczególnym uwzględnieniem działalności dotyczącej muzyki Stanisława Moniuszki – 2018) przyznana przez magazyn Polish Market; gala wręczenia nagród odbyła się na Zamku Królewskim w Warszawie). Należy wspomnieć również o wyróżnieniu w kategorii Muzyka klasyczna magazynu „Hi-Fi i Muzyka” za płytę *F. Schubert – Die Schöne Müllerin* (2012), która była nominowana również do Nagrody „Fryderyk” (2012) i uzyskanie tytułu Płyty Roku 2015 tego samego magazynu za płytę *F. Schubert Winterreise*.

Działalność organizacyjna

Działalność organizacyjna jest jednym z wielu ważnych obszarów działań Habilitantki. W ramach tej aktywności należy wymienić realizację Festiwalu Muzyki Sakralnej Stanisława Moniuszki, prezentującego tę niemal zapomnianą część dorobku kompozytora. Pani Jolanta Pszczółkowska-Pawlik jest członkiem Towarzystwa Miłośników Muzyki Moniuszki i dzięki działaniom m.in. tej właśnie organizacji umożliwiona została realizacja tegoż Festiwalu, w którym uczestniczyło ponad 500 wykonawców, a w przeciągu jednego miesiąca na sześciu koncertach zostało zaprezentowanych 30 utworów religijnych kompozytora (w różnych konfiguracjach i składach), a wśród wykonawców znalazły się czołowe polskie zespoły.

Ocena osiągnięć naukowych i dydaktycznych

W tym obszarze należałoby wspomnieć (po uzyskaniu stopnia doktora) o wykładzie na Międzynarodowej Konferencji w Wilnie „Stanisław Moniuszko – A Prominent Citizen of Vilnius” – wykład: „S. Moniuszko’s ballads for voice and piano, and lyric songs” w Instytucie Polskim w Wilnie. Natomiast działalność dydaktyczna Habilitantki jest różnorodna, dotyczy nie tylko wspólnego uczestnictwa ze studentami w konkursach w charakterze akompaniarki (na których odnoszą sukcesy) i pełnienia roli tzw. wokalnego coach’a, ale również innego jej wymiaru – dostarczania studentom swoistego mecenatu i impresariatu, umożliwiającego dalszy ich rozwój (wspólne programy, zaproszenia na koncerty, nagrania).

Konkluzja

Różnorodność działań Pani Jolanty Pszczółkowskiej-Pawlik wzbudza szacunek. Dotyczy nie tylko wykonawstwa, ale również wielu innych sfer, od działalności producenckiej, poprzez animatorską, organizacyjną do dydaktycznej. Działalność ta jest również istotna z tego

względu, że dotyczy w dużej części wybitnego polskiego kompozytora – Stanisława Moniuszki, którego Habilitantka nazywa nie kompozytorem zapomnianym, ale zanedbanym. Spośród skomponowanych około 300 pieśni stara się rozpowszechnić dziesiątki z nich, zapoznając publiczność z wieloma całkowicie jeszcze nieodkrytymi i nieprezentowanymi. Jest to działanie naprawdę ważne, gdyż pewnych aspektów moniuszkowskiego warsztatu kompozytorskiego jeszcze nie zawsze jesteśmy świadomi, a znaczenie jego spuścizny kompozytorskiej dla narodu polskiego nie zawsze jest w pełni doceniane (choćby w sferze rozwijania w rodakach dobrego gustu literackiego - pisał muzykę do wierszy wybitnych poetów XIX wiecznych, zwłaszcza polskich).

Podsumowując: bogata działalność artystyczna, producencka, animatorska i dydaktyczna Pani dr Jolanty Pszczółkowskiej-Pawlik stanowią znaczący wkład w samą dziedzinę i dyscyplinę, jak również w rozwój i upowszechnianie kultury muzycznej w Polsce. Niniejszym stwierdzam, że wszystkie te osiągnięcia spełniają wymagania art. 16 ustawy pkt. 2 z dnia 14.03.2003 roku (Dz. U. z 2003 roku, nr 65, poz.595, Dz. U. z 2005 roku nr 164, poz. 1365, Dz. U. z 2011 roku nr 84 poz. 455). **Osiągnięcia Pani dr Jolanty Pszczółkowskiej-Pawlik przyjmuję.**

prof. dr hab. Grzegorz Kurzyński

Wrocław, 16.02.2021